

(Gerçeyin hekayesi)

(Öz yurd-yuvasından didərgin
düşmüs, evinə qayıtmaga
ömrü çatmamış
bütün Qarabağlıların xatiresinə)

**Televizora birlinci dəfə qonşumuz Sovet
əmirmələr baxmışam Düzü, heç bilmirəm ki,
Sovet emi ibə atam nece qohumdur. Deyə-
sen, əminəvəsidir. Onsur da lənd yerdində
hami qohumdur.**

Kisilərin hamisi bir-birinə "əmiqjü", öz
xanımından başqa bütün qadınlara "baci",
qızlara "qızım", uşaqlara "qardaşığı", "ba-
cığlığı" deyirdi. Qadınlar da bir-birinə "flankas
bacı" deyə çağırırdılar və öz arından başqa
bütün kisilər "tardaş" deyirdi. Uşaqlar
üçün ata, ana öz yerdində, qalan böyüklerin
hamisi istisnasız emi, dayı, xala, bibi idi. Ahi-
lar isə baba, nene.

**Ona görə de heççox da derinə gedib öy-
renmedik ki, Sovet emi ibə biz nece qohu-
muq?!**

Umumiyətə, qohumumqan? Bu, nə bi-
za, nə de Sovet emi nəsə əlavə bir şey qo-
zandırmırdı, yeni bir mənə ifadə etmirdi.

Heç adına da təccübənləndi! Sovet
quruluşunu idindi gülük, yeni doğulan
uşaqlara "Müzəffər" adı qoyular ki? Onda
da dəvə uyğun adlardır.

Sovet emirmələr ik dəfə "Yeddi oğul is-
tərim" kinosuna baxdım. Onda heç film bilmir-
di ki. Buz kino deyirdik. Həmin o kinoya –
"Müraciət" məscidi it baglärməq xeyli
gülmüşdik. Böyükündən sonra tamam ay-
rı gözde baxdıq. Buzim kənddə məscid yox idi,
ibə piri var idi, deyirdi, orda müqəddəsər-
den kimse qibri var. Doğrusu, nə onda, nə
sonra maraqlanmamışdım ibə piñinin içində
dən olunur kimi. Buz arada, dizişlər, men
"müraciət" anlayışına təkəc dindən baxma-
mışam heç vaxt. Kinoda məscidi it baglärmə-
sına da uşaqla xas tələkəstə gümüşəm. Sonra
bu haqqda uzun-uzun düşündüm. Əsin-
da bəl filmde o komsomolçular qəfiəm kimi
göstərişməyi, bəsəvəzin mənəvi kasadığı
da sənli güzər öndür. Çox şey var.

Filmindən çıxınan tek qalmış Bextiyar am-
ma nece baxı! Adəmin içi parçaları. O baxı-
şı inдиye qeder yadında saxlamışam. Vallah
o rəsi oynayan aktyor Salyanda yox, San-
Fransiskoda doğulmuş olsayıdı, Hovludda ki-
noya çəkilişlər və Klint İstvudan da məşhur
adam olardı. O vaxt bunu bilmirdi axı. Fərqi-
ne vərəməmişdi, kim oynayıb bu rəsi. Əslində
ele bil kinoya yox, həyatda baş verənlərə bax-
dıq. İnanırdı ki, bunlar hamisi doğrudur.
Bize o gece şirinqökərçəçəy veren Zənfirə bi-
bimden – Sovet emimin həyat yoldasından
sorusunu: "Bibi, bəs niye bu kinodakı
adamlar bidden belacadır?" Uşaqlar gülmüş-
müdü. Zənfirə bibi de deyəndi: "Yavaş olun,
əminiz yatıb". Dayanıb içəri otagi dinişmişdi
ki, görür, əri oyandı, yoxsa, yox. Televizorun
sesini de qismışdır bir az. Sonra da sualımız
gülümseməkdən cavab vermişdi, gedib ev işlə-
ri ilə məşğul olmuşdu.

Göresen, bibi de qəribə gəlməsdim? Üreyində
deyim: "Bu adamlar niye televi-
zorda bidden belacə görürün?"

Bəlli de demişdi.

"Kələntər day" o kinoda "Cələl" güllə-
yendə Zənfirə bibi ah çəkdi: "Əlin qurusun
señin, a kiş! Heylə cəvəna netşər qıydın?"

Bizim kənddə camaat ekranə inanırdı.
Kinomenxan Qaymali çox məhrən, hörmətli,
böyük-küçük vər bilən, hem de yarışçı-
lı cavan adam idi. Tələsiz bir avtomobil qəza-
sında dünənsinə deydiyi, mənəni cannet ol-
sun! Bütün dünyadan köçənlərimizi Allah rəh-
met əlesin!

O vaxt bizim üçün şəhər hələ ancaq Fü-
zuli şəhəriydi. İndi yoxdur; yer üzündən silinib.

Qayməlinin şəhərindən getirib ımaşın klubu-
nda göstərdiyi kinoları, baxınlar ağlaşdı.
Ən çox "Filler menim dostumdu", "Təz içində
çıçək" göstərləndən göz yaşları tökmüşdülər. Qay-
meli afişədə ele o cür yazdırı: "Əvvəl gülmeli,
exin ağjamları". Ancaq hamı filmin sonuna qə-
der ele bil ondan ötrü oturub baxdı ki... axıda
ağlaşın, sonra da durbu dağılışınlar.

Yadimdadır, "Bobbi"da oğlanla qız el-əla-
tuşusub özünü qayadan çaya atanda klubun
müdiri qabaq, sıradə oturub yanqarənlıqda
hamidən bərk hönkürmüşdü.

Vay o gündən kimsə durub klubdan çı-
xanda kölgəsi ekranə yayıldı, mərəkə, hay-
küy oppardı.

Kadırlar deyisdikcə, ekranın sayışan işi-
gi üzlərə düşürdü, şışkin qəmlı gözlərdəki yaş
damcları inci dənələri kimi panıtlayırdı. Kim
deyibse, unutmuşam, amma maraqlı sözdür:
adamlar kədləri olanda gözəl görünür, günkə
o an özüldü. Belə de gerçəkdir, amma bir az
(bir az yox, çox!) qəddar deyilib. O kinogec-
lərində o klubda hamı, doğrudan da, özü idi.
Heçkim o bir-iki saat içində, ele ondan sonra
da inanmaq istəmirdi ki, bu, kinodur, həyat
deyil. Ya həyati kinoda yaşayırıdlar, ya da ki-

nonu heyatda.

Düzü, qulaq yalançısam. Eşitdiyime
göre, televizorda müharibə filmi veriləndə Mi-
rastə aradə nevelərinə deyib:

– A bala, a bala, dur onu söndür. Tez
söndür!

Uşaqlar yalvarıb:

– Nənə nolar, davalı kinodu, qoy baxaq.

– Yox, söndür. Söndür! Ayn kinoya ba-
xarsınız. Bəzim televizordakı kinoda hamı bir-
birini öldürür. Hökümetə biler bunları biz ol-
durmüşük. Dədənizi tutub türmeye salarlar.
Men qoca aradam, siz yaziqlara nətəhər ba-
xacam?!

Bir gün de konser təriflərmiş. Mirestə
aradə yene nevelərinə səslenib:

– A bala, söndür...

– Niye, ya nene? Adam öldürmürələr e,
mahni oxuyurlar.

– Söndür, qalsın, dedən işdən geləndə
açarsan, o da qulaq asar. Onda baxarsınız.
Tez söndür...

Bəzə ehvalat da var. Deyirler, televizorda
"Öyənən" film gedilmiş, Möhübbət kişi is-
oturub baxırmış. İsmayıllın evden qədəqçi vaxt
öyənənə onu çağırıb: "İsmayıll, qayıt, İsmayıll
qayıt!" İsmayıll da qadını vecinə almır qəqib ge-

dir. Örköyün uşaqdı da! Möhübbət kişi İsmayıllı
hirsənir: "Əee, yeke oğlansan! Utanırı-
san?!" O boyda aradə "qayıt" deyir, qayıt de!

Kişi bunu deyib hirsənir televizorun
başına bir yumruq vurur. Ekran qaralar, ses itir.
Götürür, televizor atır ikiinci mərtəbənənən
başına: "Şənən da, İsmayıllın da, o birinən de zati-
nat!"

Vallah, bilmirəm, bu əhvalarlar gerçəkdir,
ya yox. Ancaq ele kənddə gözümüz açandan,
ağlın keşəndən bunları eşitmışəm. O qədər
inəndirici danışındırları ki... Yeqin olub da bəl-
şəyər. Heç kim de demirdi ki, olmayıb.
Adamlar kinoya, televizor az qala özündən
de qox inanırdı axı. Inanımbayı neyneyəcəklid
ki? Görüb-görecəyi bir hənd filmləriydi, bir de
yeganə dövlət televiziyası. Qalan vaxt ele birlə-
birinən üzüne baxırdılar.

Bizim hələ televizorumuz yox idi. Öz evi-
miz televizor alına qədar Sovet emirmələr
baxırdıq, sağ əlsənlər. Zənfirə bibimin şirin
kökəsinə dədə hələ damağımdıdr.

Onu deyim ki, ele men özüm de te-
levizora aldanmışdım. Bakını, rəngberəng ma-
şınları, gur işçilənləri, bulvar, danizi, qapğıylan-
filanı görmüşüm. Elə biliirdim ki, Bakı harda-
sa yaxında – Alxanlı dərəsinin quraraqında,
təpələrin o üzündəndir. Yeqin kend işçilənnin
çoxunda bu hissə olub. Deyirdim, böyükən ki-
mi, o təpələri aşılıb men de Bəkiya gedərem. O
maşınlara minərəm, dənizdə qırmərəm...

Böyüdüm, qızular oturmadı behənəsilə o
təpələri aşdım. Gördüm, orda Bəki yoxdu. Or-
da da ele bilmək kimi bir kənd var. Ən hündür
tepeye çıxbıxmışdım. Ətrafda Bakının izi-to-
zu görünmürdü; bir-birine oxsayan kəndlər, ey-
ni cırçı kerpicdən, Quruçay dərəsinin qəm-
berindən, ağ işıqlarından tikilmiş ev-əşikdə.
Heyət-baca, it-pişik, toyuc-cüca, qoyun-quzu,
at-eşək, qaz-ördek... Başqa heç nel!

**O ev qışlannı tamah salan qəpal da, o
qoyun-quzuya nəhər kimi baxan canavar da,
evlərin, həyətərin üstündə herənib körpe, əfəl
hindüşə balabəni götümök işleyən qara-
quş da, eynidil. Əməller canavar heç vaxt
görməmişdim. Birinci dəfə Sovet emirmələr
gördü...**

**Sovetəm ovcuydu. O deydiyim təpələ-
ri aşib ova gedirdi. Göl qışları, çıl qışları ov-
layırdı, doşan ovlayırdı. O doşanların əlin-
den bışitlər, o qədər yemisik ki! Elə olurdu
ki, kırıp de getirirdi. O vaxtlar Sovet emim-
dən, ya bilmirəm, kimdən eşimmişdim ki, kırıp
əl mədə xorasına dəməndir. Ancaq mən yem-
əməmişim. Nəsə elə bilməm, madəm dəqili-
da, təbim qəlməz, yəye bilməm. Həkim re-
səpitdə yaza, nə circa bəllə.**

Ov elemək Sovet emimin sevimli meş-
gülüyüti idi. İndi buna "hobby" deyir. Bir de-
fə canavar balası... yox, ovlamamışdı. Tov-
lamışdı, tutub getmişdi. Körpe canavar meş-
til tərəndən quzuları balaca açıq tövflərin içarış-
ına – quzuların yarına buraxmışdı. Analan
örüşə otlaşmağa gedəndə südəmər körpe qu-
zular qalırdı heyətde. Bir de axşam sürü qayı-
tında o meştil tərəndən qurulmuş "quzu tür-
məsi"nin qapısı açılırdı. Hər quzu öz anasını ta-
pib quyuşunu oynadı-oynada dolu yelini-
rən yapışır, təzə, isti süd emirdi. Onda Sovet
emimin böyük oğlu şüşə qabın ağızına uşaq

emziyi taxib canavar balasına süd içirdi.

Bala canavar quzulara yaman işinişmişdi;
"sudden çıxmış" – böyümiş quzulara ba-
xıb, ot da yeyirdi hərədən. Yetişkin canavar da
ov tapşırıdaya eləcəsiz qalıb otıtar, qışda su
donanda susuzluğunun yatarımaq üçün qar ye-
yir. Ancaq Sovet eminin həyətindəki canavar
balası kefindən bələ eleyirdi. Bütün günü kör-
pe quzulara oynayındı.

Bir sözə, o demələr bizişim kendimizdə
gerçəkəndən qurd qızı ile oltayırdı.

Amma nedənər bir gün Sovet emim o
bala canavar itbatı salıb. Ya qaz, ya qaz, ya qaz.

Balıq, mədən, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz, qaz,

q